

УДК 347.9

Попелюшко В. О.*доктор юридичних наук, професор,
Національний університет «Острозька академія»*

ВІДШКОДУВАННЯ (КОМПЕНСАЦІЯ) ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ НЕЗАКОННИМИ ДІЯМИ, РІШЕННЯМИ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНІСТЮ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Правовий інститут відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органами досудового розслідування, прокуратури та суду не є виключно кримінальний процесуальний. Він багатогалузевий. Зокрема, кожен, хто став жертвою арешту, затримання, засудження, має право на відшкодування шкоди щонайменше згідно таких міжнародних правових актів як Загальна декларація прав людини (ст. 8) [1], Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (ч. 5 ст. 5) [2], Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (ч. 5 ст. 9, ч. 6 ст. 14) [3], Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (ст. 14) [4]. Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів

© Попелюшко В. О., 2021

© Національний університет «Острозька академія», 2021

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.*

державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень як його конституційне право (ст. 56 Конституції України) [5]. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду передбачено і урегульовано як цивільне право кожної фізичної особи (ст. ст. 1167, 1176 ЦК) [6], і як право кожного громадянина згідно із спеціальним з цього приводу Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» № 266/94-ВР від 01.12.1994 р., [7] конкретизованих у нормах «Положення про застосування Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, прокуратури і суду», затвердженим Наказом Міністерства юстиції, Генеральної прокуратури та Міністерства фінансів України від 04.03.1996 р. № 6/5/3/41 [8]. Це право передбачене й в інших галузевих нормативно-правових актах України. Але цей правовий інститут за своїм характером, формою реалізації є все таки здебільшого кримінальним процесуальним. На сьогодні в кримінальному процесуальному плані він зазнав законодавчих змін, осучаснилась його практична реалізація в низці рішень ЄСПЛ, в тому числі у справах проти України, а також у рішеннях теперішнього Верховного Суду. Отож, є нагальна необхідність осмислення основних положень цього правового інституту з урахуванням його законодавчих новел та, більшою мірою, з точки зору практичної реалізації.

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.*

Наукові дослідження, предметом яких є відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю в процесі кримінального провадження монографічного, в тому числі дисертаційного характеру в Україні практично відсутні. Цей правовий інститут більше досліджувався з цивільно-правових позицій, зокрема, М. Фроловим [9], В. Боярським [10]. В кримінально ж процесуальному аспекті він частково висвітлюється лише в окремих науково-популярних статтях [11].

Метою даної статті якраз і є компактний, але по мірі можливого комплексний розгляд інституту відшкодування (компенсації) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, і у першу чергу розгляд з точки зору практики його застосування.

Виклад основного матеріалу. В ч. 1 ст. 130 КПК України під назвою «Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю» сформульоване загальне правило:

«1. Шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується державою за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом». Таким основним законом і є Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування прокуратури і суду» від 1 грудня 1994 р. № 266/94 –ВР (надалі – Закон № 266/94-ВР) з наступними змінами та доповненнями [7].

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.

Відповідно до положень ст. 1 Закону № 266/94-ВР підлягає відшкодуванню шкода, завдана громадянину внаслідок: 1) незаконного засудження, незаконного повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, незаконного взяття і тримання під вартою, незаконного проведення в ході кримінального провадження обшуку, виїмки, незаконного накладення арешту на майно, незаконного відсторонення від роботи (посади) та інших процесуальних дій, що обмежують права громадян; 2) незаконного проведення оперативно-розшукових заходів, передбачених законами України "Про оперативно-розшукову діяльність", "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю" та іншими актами законодавства.

З наведеного видно, - перелік «процесуальних дій, що обмежують права громадян» як підстав відшкодування шкоди відповідно до положень вказаного закону, відкритий. Окрім перелічених в ст. 1 Закону ними можуть бути незаконно застосовані заходи забезпечення кримінального провадження, включно з усіма запобіжними заходами, незаконно проведені слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії, неефективне, надмірно тривале досудове розслідування чи судовий розгляд [12], [13]. Шкода, завдана особі внаслідок інших незаконних дій або бездіяльності чи незаконних рішень вказаних органів відшкодовується на загальних підставах (ч. 6 ст. 1176 ЦК).

Слід зазначити, що перелік підстав відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду під час кримінального провадження відповідно до цивільного законодавства має характер виключного та дещо інший, а саме: незаконне засудження особи, незаконне притягнення до кримінальної

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.

відповідальності, незаконне застосування запобіжного заходу, незаконне затримання (ч. 1 ст. 1176 ЦК). А тому при застосуванні даного правового інституту окрім відповідних норм цивільного законодавства слід обов'язково керуватися положеннями Закону № 266/94-ВР.

Так чи інакше, право на відшкодування шкоди виникає у випадках: 1) ухвалення виправдувального вироку суду; 2) встановлення в обвинувальному вироку суду чи іншому рішенні суду (крім ухвали суду про призначення нового розгляду) факту незаконного повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, незаконного взяття і тримання під вартою, незаконного проведення в ході кримінального провадження обшуку, виїмки, незаконного накладення арешту на майно, незаконного відсторонення від роботи (посади) та інших процесуальних дій, що обмежують чи порушують права та свободи громадян, незаконного проведення оперативно-розшукових заходів; 3) закриття кримінального провадження за відсутності події кримінального правопорушення, відсутності в діянні складу кримінального правопорушення або коли не встановлені достатні докази для доведення винуватості особи в суді і вичерпані можливості їх отримати.

Право на відшкодування шкоди на підставі вказаних процесуальних рішень виникає при умові, що вони набрали законної сили. А право на відшкодування шкоди, завданої зазначеними у ст.1 Закону № 266/94-ВР оперативно-розшуковими заходами виникає у випадках, передбачених п. 1-1 ч. 1 ст. 2 цього Закону, або за умови, що протягом шести місяців після проведення таких заходів не було розпочате кримінальне провадження за результатами таких заходів (ст. 2 Закону).

Право на відшкодування шкоди не виникає, якщо кримінальне провадження було закрито на підставі закону про амністію або акта про

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.

помилування. Не має права на відшкодування шкоди також фізична особа, яка у процесі досудового розслідування або судового провадження шляхом самообмови перешкоджала встановленню істини і цим сприяла незаконному засудженню, незаконному притягненню до кримінальної відповідальності, незаконному застосуванню запобіжного заходу, незаконному затриманню (ч. 3, 4 ст. 1176 ЦК). Але це при умові, що самообмова була свідомою, добровільною, неправдивою, мала на меті перешкоджати з'ясуванню істини й бути зафіксованою у матеріалах кримінального провадження. Самообмова ж, яка стала наслідком застосування до особи насильства, погроз чи інших незаконних заходів, не перешкоджає відшкодуванню шкоди. При цьому факт насильства, погроз та інших незаконних заходів має бути встановлений слідчими органами, прокурором чи судом [14].

У випадках, що підпадають під дію ст. 1 Закону № 266/94-ВР, завдана шкода відшкодовується в повному обсязі незалежно від вини посадових осіб, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури і суду.

Це надзвичайно важливе право-гарантія особи, оскільки звільняє її від обов'язку доказування перед судом вини і незаконності дій, бездіяльності та рішень вказаних посадових осіб у кримінальному провадженні щодо неї.

Відшкодуванню (поверненню) підлягає: 1) заробіток та інші грошові доходи, які громадянин втратив внаслідок незаконних дій; 2) майно (в тому числі гроші, грошові вклади і відсотки по них, цінні папери та відсотки по них, частка у статутному фонді господарського товариства, учасником якого був громадянин, та прибуток, який він не отримав відповідно до цієї частки, інші цінності), конфісковане або звернене в

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.*

доход держави судом, вилучене органами досудового розслідування, органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також майно, на яке накладено арешт; 3) штрафи, стягнуті на виконання вироку суду, судові витрати та інші витрати, сплачені громадянином; 4) суми, сплачені громадянином у зв'язку з наданням йому правової допомоги; 5) моральна шкода.

Відшкодування шкоди у грошових втратах і моральної шкоди, тобто шкоди у випадках, передбачених п. п. 1, 3, 4 і 5 ст. 3 Закону № 266/94-ВР, провадиться за рахунок коштів державного бюджету.

Майно, зазначене в п. 2 ст. 3 цього Закону, повертається в натурі, а в разі неможливості повернення в натурі його вартість відшкодовується за рахунок тих підприємств, установ, організацій, яким воно було передано безоплатно. Вартість жилих будинків, квартир, інших споруд відшкодовується лише у разі, якщо зазначене майно не збереглося в натурі і громадянин відмовився від надання йому рівноцінного жилого приміщення з безоплатною передачею у його власність або у разі згоди на це громадянина. Вартість втраченого житла відшкодовується виходячи з ринкових цін, що діють на момент звернення громадянина про відшкодування шкоди.

У разі ліквідації підприємств, установ, організацій, яким майно було передано безоплатно, або недостатності у них коштів для відшкодування шкоди вартість майна (частина вартості) відшкодовується за рахунок державного бюджету.

Вартість майна визначається за цінами, що діють на момент прийняття рішення про відшкодування шкоди. У разі пошкодження майна шкода відшкодовується повністю (абз. 1-4 ч. 4 Закону).

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.*

Відшкодування ж моральної шкоди згідно Закону 266/94-ВР провадиться у разі, коли незаконні дії органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури і суду завдали моральної втрати громадянинові, призвели до порушення його нормальних життєвих зв'язків, вимагають від нього додаткових зусиль для організації свого життя.

Моральною шкодою визнаються страждання, завдані громадянину внаслідок фізичного чи психічного впливу, що призвело до погіршення або позбавлення можливостей реалізації ним своїх звичок і бажань, погіршення відносин з оточуючими людьми, інших негативних наслідків морального характеру (абз. 5 і 6 ст. 4 Закону).

Розмір моральної шкоди визначається з урахуванням справи в межах, встановлених цивільним законодавством (абз. 2 ст. 13 Закону). А це у першу чергу положення ст. 23 ЦК. Касаційний цивільний суд Верховного Суду з цього приводу зазначив, що крім того, визначаючи розмір відшкодування, суд має керуватися принципами рівності, поміркованості, розумності, справедливості. Розмір відшкодування моральної шкоди має бути не більш, а ніж достатнім для розумного задоволення потреб потерпілої особи і не повинен призводити до її збагачення. Розмір моральної шкоди суд визначає залежно від характеру та обсягу страждань (фізичних, душевних, психічних тощо), яких зазнав позивач, характеру немайнових втрат (їх тривалості, можливості відновлення тощо) та з урахуванням інших обставин[15].

Відшкодування моральної шкоди під час перебування під слідством чи судом провадиться виходячи з розміру не менше одного мінімального розміру заробітної плати за кожен місяць перебування під слідством чи судом (абз. 2 і 3 ст. 13 Закону). Велика Палата Верховного Суду з цього

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.

приводу зазначила, що так законодавець визначив мінімальний розмір моральної шкоди виходячи з установленого законодавством розміру заробітної плати на момент розгляду справи судом за кожен місяць перебування під слідством та судом. Цей розмір у будь-якому випадку не може бути зменшено, оскільки він є гарантованим мінімумом [16].

Порядків відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду два: безспірний і цивільний позовний.

Безспірний полягає у наступному. В разі виникнення права на відшкодування (компенсацію) завданої шкоди орган, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, слідчий, прокурор або суд зобов'язані роз'яснити особі порядок поновлення її порушених прав чи свобод та відшкодування (компенсацію) завданої шкоди. Відсутність такого роз'яснення (повідомлення) не позбавляє особу права на відшкодування (компенсацію) завданої йому шкоди.

Відповідно до закону розмір відшкодування шкоди у вигляді заробітку та інших грошових доходів, які громадянин втратив внаслідок незаконних дій, штрафів, стягнутих на виконання вироку суду, судових витрат та інших сплачених ним витрат, сум, сплачених у зв'язку з наданням йому юридичної допомоги, залежно від того, який орган провадив слідчі (розшукові) дії чи розглядав справу, у місячний термін з дня звернення громадянина визначають, відповідно, оперативно-розшуковий орган, орган досудового розслідування, прокуратура, суд, про що виносять постанову, а суд постановляє ухвалу). В такому ж порядку суд за заявою громадянина вирішує питання про відшкодування моральної шкоди. Якщо кримінальне провадження закрито судом при

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.

розгляді кримінальної справи в апеляційному або касаційному порядку, зазначені дії провадить суд, що розглядав справу у першій інстанції (ст. 3, ч. 1 ст. 12, ч. 1 ст. 13 Закону № 266/94-ВР) [17].

У разі незгоди з винесеною постановою про відшкодування шкоди громадянин може оскаржити її до суду за місцем свого проживання або за місцезнаходженням відповідного органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, чи прокуратури, а в разі незгоди з постановленою ухвалою суду – до суду вищої інстанції в апеляційному порядку (ч. 2 ст. 12, ст. 14 Закону).

Інший спосіб, самостійний і незалежний від наведеного вище, також оснований на правилах ст. 1176 ЦК і Закону № 266/94-ВР, а саме, - звернення до суду. Оскільки правила цих законів не містять вимог щодо процесуальної форми документа, з яким особа має звернутися до суду за захистом свого порушеного права, Велика Палата Верховного Суду висловила власну позицію про те, що таким способом захисту в силу положень ст. ст. 15 і 16 ЦК може бути, зокрема, звернення до суду з відповідною позовною заявою [18].

Відповідачем у вказаній категорії цивільних справ про відшкодування громадянину грошових втрат, компенсацію моральної шкоди, а також повернення конфіскованого або зверненого в доход держави судом, вилученого органами досудового розслідування, органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також майна, на яке накладено арешт є Держава Україна в особі Державної казначейської служби України. Третіми особами на стороні відповідача залучаються відповідні органи кримінальної юстиції, незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю яких завдано шкоду.

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.

У 2018 р. ст. 130 КПК була доповнена частиною другою такими правилами: «2. Держава, відшкодувавши шкоду, завдану слідчим, прокурором, застосовує право зворотної вимоги до цих осіб у разі встановлення у їхніх діях складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду, який набрав законної сили, або дисциплінарного проступку незалежно від спливу строків застосування та дії дисциплінарних заходів» (ч. 2 ст. 130 КПК).

Щодо цих правил, прийнятих (як обґрунтовувалось їх прийняття) в якості запоруки належного виконання слідчим і прокурором своїх посадових обов'язків, то вони за обсягом не співпадають з кореспондуючими їм приписами ч. 3 ст. 1191 ЦК про те, що держава, відшкодувавши шкоду, завдану посадовою, службовою особою органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, має право зворотної вимоги до цієї особи у разі встановлення в її діях складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду щодо неї, який набрав законної сили. Тому як такі, що не мають матеріально-правової, зокрема, цивільно-правової основи, можуть розповсюджуватися лише на випадки завдання шкоди слідчим, прокурором у разі встановлення в їхніх діях складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду, який набрав законної сили.

Висновок. Питання відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури та суду досить повно врегульоване в національному законодавстві. Проте з урахуванням мінливості сучасних суспільних відносин в державі на сучасному етапі її розвитку і запровадження в Україні судового

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.*

прецеденту як джерела права, при вирішенні цього питання кожен раз необхідно звертатися з відповідною практикою Верховного Суду України, причому з практикою усіх видів його касаційних судових органів, а то й з практикою Європейського Суду з прав людини, особливо у справах, де стороною є держава Україна.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text. Дата звернення: 01.02.2021.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_04#Text. Дата звернення: 01.02.2021.

3. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text. Дата звернення: 01.02.2021.

4. Конвенція проти катувань та інших жорстких, нелюдських, або таких, що принижують гідність особи, видів поведження і покарання. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_0088#Text. Дата звернення: 01.02.2021.

5. Конституція України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>. Дата звернення: 01.02.2021

6. Цивільний кодекс України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. Дата звернення: 01.02.2021.

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.

7. Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудового розслідування, прокуратури і суду». Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-врText>. Дата звернення: 01.02.2021.

8. Положення про застосування Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органами дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду». Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0106_96#Text. Дата звернення: 01.02.2021.

9. Фролов М. М. Відшкодування шкоди, завданої органами внутрішніх справ України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. К., 2000. – 19 с.

10. Боярський О. О. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю суду: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Одеса. 2008 . – 20 с.

11. Евгений Морозов. Відшкодування моральної шкоди, завданої діями правоохоронних органів. Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/emorosov/frticke/37705>. Дата звернення: 01.02.2021.

12. Режим доступу: <http://reustr.court.gov.ua/Review/89822490>. Дата звернення: 01.02.2021.

13. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_65#Text. (Дата звернення: 01.02.2021).

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.

14. Постанова КЦС ВС від 25 квітня 2019 р. № 704/696/16-ц. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81437446>. Дата звернення: 01.02.2021.

15. Постанова КЦС ВС від 11.10.2019 р. у справі № 757/53996/17. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85009068>. Дата звернення 01.02.2021.

16. Постанова КЦС ВС від 20 вересня 2018 р. у справі № 686/23731/15-ц. <http://reyestr.court.gov.ua/Ryview/76860092>). Дата звернення: 01.02.2021.

17. Постанова ВП ВС від 20.09.2018 р. у справі № 686/23731/15-ц. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Ryvier/76860092>). Дата звернення: 01.02.2021.

18. Див. вищенаведену постанову від 20.09.2018 р. № 686/23731/15-ц. Режим доступу: <http://reyestr.cjrt.gov.ua/Review/76860092>). Дата звернення: 01.02.2021.

Попелюшко В. О.

Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект

У статті зазначається, що інститут відшкодування (компенсації) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування та суду є міжгалузевим, щонайменше, міжнародно-правовим, конституційно-правовим, цивільно-правовим, цивільно-процесуальним, кримінальним процесуальним. Тому

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.*

незважаючи на те, що це питання в Україні вирішене спеціальним Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, що здійснюють оперативно розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» від 1 грудня 1994 року № 266/94-ВР, при його практичному вирішенні необхідно застосовувати усю систему норм наведених галузей права. Більше того, у зв'язку з мінливістю суспільних відносин в державі на сучасному етапі її розвитку та запровадженням як джерела права в Україні судового прецеденту, у кожному конкретному випадку правозастосування необхідно звертатися з відповідною практикою Верховного Суду, причому з практикою усіх його касаційних судових органів, а також з практикою Європейського суду з прав людини у справах, у яких стороною є держава Україна.

Ключові слова: кримінальне провадження, завдання шкоди, порядок відшкодування (компенсації) шкоди, суд, практика застосування.

Попелюшко В. А.

Возмещение (компенсация) ущерба, причиненного незаконными действиями в уголовном производстве: практический аспект

В статье подчеркивается, что институт возмещения (компенсации) вреда, причиненного незаконными решениями, действиями или бездействием органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность, органов досудебного расследования, прокуратуры и суда является межотраслевым, по меньшей мере, международно-правовым, конституционно-правовым, гражданско-правовым, гражданско-процессуальным, уголовно-процессуальным. Поэтому несмотря на то, что этот вопрос в Украине решен специальным Законом Украины «О

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.*

порядке возмещения ущерба, причиненного гражданину незаконными решениями, действиями или бездействием органов оперативно-розыскной деятельности, органов досудебного расследования, прокуратуры и суда» от 1 декабря 1994 года № 266/96-ВР, при его практическом разрешении необходимо применять всю систему норм приведенных отраслей права. Более того, в связи с изменчивостью общественных отношений в государстве на современном этапе его развития и внедрением в виде источника права в Украине судебного прецедента, в каждом конкретном случае правового применения необходимо сверяться с соответствующей практикой Верховного Суда, причем с практикой всех его кассационных судебных органов, а также с практикой Европейского суда по правам человека по делам, по которым стороной является государство Украина.

Ключевые слова: уголовное производство, причинение вреда, порядок возмещения (компенсации) вреда, суд, практика применения.

Popeliushko V. O.

Indemnification (Compensation) of Damage Caused by Unlawful Acts in Criminal Proceeding: A Practical Aspect

The article highlights that the institute of indemnification (compensation) of damage caused by unlawful decisions, acts or omissions of investigating agencies, pre-trial investigation agencies, prosecutor's office and court is intersectional. Besides, this institute concerns international law, constitutional law, civil law, civil procedure, and criminal procedure. Therefore, despite the fact that this issue has been resolved in Ukraine by a special Law of Ukraine of December 1, 1994 "On the Procedure for Indemnification of Damage Caused to a Citizen by Unlawful Decisions, Acts or Omissions of

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.

Investigating Agencies, Pre-Trial Investigation Agencies, Prosecutor's Office and Court" No.266/96-VR, the entire system of norms of the above-mentioned areas of law must be applied in its practical aspect.

Moreover, due to variability of public relations in the state at the present stage of its development and introduction of judicial precedent in the form of a source of law in Ukraine, in each specific case of legal application, the relevant rulings of Supreme Court and all its cassation courts must be referred to as well as the case law of the European Court of Human Rights in cases in which the State of Ukraine is a party.

Key words: criminal proceeding, damage causing, procedure for indemnification (compensation) of damage, court, application practice.

-
- Попелюшко, В. О. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю у кримінальному провадженні: практичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2021. № 1(23) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2021/n1/21pvoukp.pdf>.